

หน้าที่ของ *le* ที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมความ

ในบทที่แล้วผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นว่า *le* มีหน้าที่สำคัญในการสนทนา เนื่องจากผู้พูดใช้ *le* เพื่อสื่อวัจนกรรมต่างๆ นอกจากนี้อนุภาค *le* ยังมีหน้าที่สำคัญในการเล่าเรื่อง เนื่องจากผู้พูดใช้ *le* เพื่อเชื่อมความทำให้เรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างๆ เกี่ยวเนื่องกัน จากผลการวิจัยพบว่าอนุภาค *le* เป็นอนุภาคเชื่อมความที่เชื่อมอนุพจน์หลักตั้งแต่ 2 อนุพจน์ขึ้นไปให้เป็นปริจเฉทที่มีความสัมพันธ์แบบเป็นเหตุเป็นผลและแบบเป็นไปตามลำดับเวลาของเหตุการณ์ อนุภาค *le* ปรากฏในอนุพจน์ที่อยู่ท้ายประโยค มีตำแหน่งอยู่ระหว่างประธานและกริยาหลัก แต่อนุภาค *le* จะปรากฏหน้าอนุพจน์ในกรณีที่มีการละประธาน นอกจากนี้ อนุภาค *le* ยังมีรูปอื่นๆ ที่แสดงการเชื่อมความ หน้าที่ในการเชื่อมความของอนุภาค *le* ผู้วิจัยนำเสนอไว้ใน 5.1 โดยผู้วิจัยจะแสดงใน 5.1.1 ว่า *le* แสดงความเป็นเหตุเป็นผลของเหตุการณ์และใน 5.1.2 จะแสดงว่า *le* แสดงลำดับเวลาของเหตุการณ์ ใน 5.1.3 ผู้วิจัยจะแสดงให้เห็นว่า *le* มีรูปอื่นๆ ที่แสดงการเชื่อมความ

ผู้วิจัยยังได้อภิปรายประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับ *le* ไว้ใน 5.2 โดยเปรียบเทียบกับอนุภาค *mas* ผู้วิจัยจะแสดงให้เห็นว่า *le* ไม่ใช่รูปแสดงแก่นความเหมือน *mas* นอกจากนี้ผู้วิจัยเปรียบเทียบการใช้อนุภาค *le* กับอนุภาค *los* ที่เป็นรูปเชื่อมความเหมือนกันแต่เชื่อมเหตุการณ์ต่างลักษณะกัน ผู้วิจัยจะชี้ให้เห็นว่าถึงแม้อนุภาค *le* และ *los* จะมีหน้าที่คล้ายคลึงกันแต่ *le* ไม่ใช่รูปเชื่อมความที่แสดงแก่นความเหมือน *los*

ข้อมูลที่น่าสนใจวิเคราะห์เป็นข้อมูลที่เป็นนิทานเรื่องเล่าและบทสนทนา ตัวอย่างข้อมูลที่ไม่มีแหล่งที่มาเป็นข้อมูลที่ได้มาจากหมู่บ้านผาปูน จังหัดเชียงใหม่ ข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งอื่น ผู้วิจัยวงเล็บบอกแหล่งที่มาทุกครั้ง ผู้วิจัยแบ่งข้อมูลออกเป็นอนุพจน์ โดยใช้วิธีการดังที่ได้กล่าวแล้วใน 1.7 เช่นเดียวกับบทที่ 4 ผู้วิจัยจะวิเคราะห์เฉพาะอนุภาคที่ขีดเส้นใต้ในตัวอย่างเท่านั้น

5.1 หน้าที่ในการเชื่อมความของ le

5.1.1 le กับ การแสดงความเป็นเหตุเป็นผล

จากผลการวิจัยพบว่า le เชื่อมอนุพากย์ตั้งแต่ 2 อนุพากย์ขึ้นไปให้เป็นประโยคความรวมหรือเป็นปริจเฉทที่มีความสัมพันธ์แบบเป็นเหตุเป็นผล^๖

(162) meb moos hag plaub   ntawm qaum ntuj ov
 2-ท ไป พูด เรื่อง,เหตุการณ์ ที่ บน สวรรค์ อภ.
 ‘เจ้าทั้งสองไปว่าความบนสวรรค์’

(163) faaj tim le moos hag li seeb seeb tes
 ชน. อภ. ไป บอก ชน. อภ.
 ‘ฟ้างติจึงไปบอกลีเซ็งเซ็ง’

(164) lis seeb seeb le has tag ca koj yuav kuas kuv moog...
 ชน. อภ. พูด อภ. ถ้า 2-อ จะ ให้ 1-อ ไป
 ‘ลีเซ็งเซ็งจึงพูดว่า ถ้าเจ้า(ฟ้างติ)จะให้ฉันไป...’

ข้อความที่ตัดตอนมาข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งของนิทานที่ผู้บอกภาษาเป็นชายอายุประมาณ 65 ปีเป็นผู้เล่า เป็นเรื่องของการผจญภัยของฟ้างติ (faaj tim) ผู้ปกครองแผ่นดิน โดยมีลีเซ็งเซ็ง(li seeb seeb) ผู้วิเศษพาไปชมนครสวรรค์

---

^๖ ในภาษาไทยก็มีอนุภาคที่ใช้เชื่อมความเพื่อบอกผลของเหตุการณ์เช่นเดียวกับ le สาลี อาริมิตร(2529) พบว่า เลย ใช้เชื่อมอนุพากย์ในประโยคซ้อนและประโยคผสมเพื่อบอกผลของเหตุการณ์ นอกจากนี้ เลย ยังสามารถปรากฏร่วมกับคำเชื่อมอนุพากย์คำอื่นๆเพื่อเชื่อมความ เช่น ก็ เป็น ก็เลย

จาก (162) เป็นข้อความตอนที่ตัวละครตัวหนึ่งบอกให้ฟ้างดิขึ้นไปว่าความบนสวรรค์ และให้ลีเซ่งเซ่งเป็นผู้พาไป เมื่อฟ้างดิทราบดังนั้นจึงไปบอกลีเซ่งเซ่ง เมื่อลีเซ่งเซ่งทราบแล้วจึง บอกวิธีการเดินทางไปสวรรค์ อนุภาค *le* ทำให้ (162)-(164) เกี่ยวเนื่องกันแบบเป็นเหตุเป็นผล โดย *le* แสดงว่า (163)-(164) เป็นผลของเหตุการณ์ (162) *le* เชื่อมอนุภาค (162)-(163) ให้เป็น ประโยคความรวมที่มีความสัมพันธ์แบบเป็นเหตุเป็นผล อนุภาค (164) เป็นอนุภาคที่มี สถานะเป็นประโยคความซ้อน อนุภาค *le* ใน (164) เชื่อม (164) กับ (163) เข้าด้วยกันให้เป็น ประโยคความรวมที่มีความสัมพันธ์แบบเป็นเหตุเป็นผลอีกทีหนึ่ง เมื่อพิจารณาจะเห็นว่า *le* เชื่อมอนุภาค 3 อนุภาคให้เป็นปริจเฉทที่เป็นเหตุเป็นผลโดยอนุภาค *le* มีตำแหน่งอยู่ระหว่าง ประธานและกริยาหลัก

ในปริจเฉทเรื่องนี้ ผู้วิจัยพบว่าผู้บอกภาษามักใช้อนุภาคลงท้ายอนุภาค อนุภาค เหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงอนุภาคลงท้ายที่เน้นย้ำข้อความ เช่น *le* หรือ *ov* แต่ยังเป็นอนุภาค แสดงแก่นความ เช่น *mas* และอนุภาคเชื่อมความที่ปรากฏระหว่างอนุภาค เช่น *tes* ใน (163) หรือ *es* ในตัวอย่าง (172) ไลแมน (Lyman, 1974) กำหนดให้ *tes* เป็นรูปแปรของอนุภาค 2 อนุภาค คือ เป็นรูปแปรของ *ej* ที่เป็นอนุภาคลงท้ายที่มีความหมายว่า 'จริงๆ' และเป็นรูปแปร ของ *tai* ที่เป็นอนุภาคเชื่อมความที่ปรากฏระหว่างอนุภาคบอกเหตุการณ์ที่ตามมา มีความ หมายว่า 'แล้ว' ผู้วิจัยเห็นว่า *tes* ที่ปรากฏในปริจเฉทนี้ มีหน้าที่เชื่อมความให้เป็นลำดับ และ บอกเหตุการณ์ที่ตามมา เช่นเดียวกับ *es*

(165) puab muab faaj tim khuav tov lawm tes
3-พ เอา ชด. ชัง ที่นั่น กล.สบ. อก.
'พวกเขาเอาฟ้างดิขังไว้ที่นั่นแล้ว'

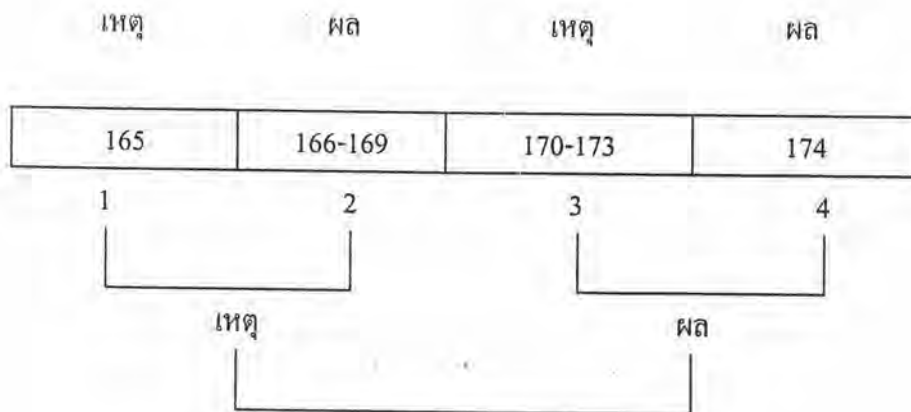
(166) moos has le caag
ไป พุด อก. อะไร,ทำ
'ไปพุดอย่างไร'

(167) los puab tsi kheev
อก. 3-พ ป. ให้
'พวกเขาก็ไม่ให้'

- (168) hag le caag
 พุด อภ. อะไร,ทำไม
 ‘พุดอย่างไร’
- (169) los puab tsi kheev tes
 อภ. 3-พ ป. ให้ อภ.
 ‘พวกเขาที่ไม่ปล่อย’
- (170) lis seeb seeb hag tag
 ชฉ. บอก อภ.
 ‘ลีเซ้งเซ้งบอกว่า’
- (171) tsis ntshai
 ป. กลัว
 ‘ไม่ต้องกลัว’
- (172) kuv tuam yeem muab peb phawv nyaj peb phawv kub tsua
 1-อ ยินยอม เอา สาม ลณ. เงิน สาม ลณ. ทอง ให้
 mej muas noj muas haug es
 2-พ ชาย กิน ชาย คืม อภ.
 ‘ฉันยินยอมเอาเงินสามแข่งทองสามแข่งให้พวกเจ้าชายกินชายคืม’
- (173) nws nua coj faaj tim rov qaab
 เคียวนี้ เอา ชฉ. กลับมา
 ‘ปล่อยฟ้างติกลับมาเคียวนี้’
- (174) puab le hleeg teg
 3-พ อภ. ยินยอม อภ.
 ‘พวกเขาจึงยอม (ปล่อยฟ้างติ)’

ปริจเฉทที่ยกมานี้ค่อนข้างซับซ้อนมีรายละเอียดมาก ประกอบไปด้วย 10 อนุพากย์ ที่ (166)-(167) ถูกเชื่อมเข้าด้วยกันให้เป็นประโยคความรวมด้วยอนุภาค los 'ก็' เช่นเดียวกับ (168)-(169) อนุพากย์ (170) กับ (171)-(173) ก็ถูกเชื่อมให้เข้ากันเป็นประโยคความซ้อนด้วยอนุภาค tag 'ว่า' ดูแผนภูมิที่ 1 ประกอบการพิจารณาความสัมพันธ์ของอนุพากย์ทั้ง 10 ในปริจเฉทนี้ เพื่อจะได้เห็นภาพชัดเจนขึ้น

แผนภูมิที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างอนุพากย์ในปริจเฉท

เมื่อพิจารณาตัวอย่าง (165)-(174) เราจะเห็นว่า (165)-(174) เป็นเหตุการณ์ 4 เหตุการณ์ ที่แสดงด้วยอนุพากย์ 10 อนุพากย์ ได้แก่ เหตุการณ์ที่พวกเขาเอาฟางตีไปขัง แสดงโดยอนุพากย์ (165) เหตุการณ์ที่ไปพุดอย่างไรเขาก็ไม่ปล่อยฟางตี แสดงโดยอนุพากย์ (166)-(169) เหตุการณ์ที่ลีเซ็งเซ็งเอาเงินทองไปไถ่ตัวฟางตี แสดงโดยอนุพากย์ (170)-(173) และเหตุการณ์ที่ฟางตีถูกปล่อยตัว แสดงโดยอนุพากย์ (174) เราจะเห็นว่าเหตุการณ์แรกเป็นสาเหตุของเหตุการณ์ที่สอง เหตุการณ์ที่สองเป็นสาเหตุของเหตุการณ์ที่สาม และเหตุการณ์ที่สามเป็นสาเหตุของเหตุการณ์ที่สี่

เมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งจะเห็นว่า (174) เป็นผลของเหตุการณ์ที่เริ่มต้นตั้งแต่อนุพากย์ (165)-(173) ที่ฟางตีถูกจับตัวไปขังจนกระทั่งได้รับการปลดปล่อยเนื่องจากลีเซ็งเซ็งไปช่วย เราจะเห็นว่า le เชื่อม (174) ให้เข้ากับ (170)-(173) เท่านั้นแต่ที่ผู้วิจัยยกเอา (165)-(169) มาแสดงด้วย นั้นเพื่อให้ตัวอย่างนี้มีใจความสมบูรณ์เนื่องจาก (165) เป็นสาเหตุที่แท้จริงของเหตุการณ์ที่แสดง โดย (166)-(174)

เมื่อเปรียบเทียบ *le* ใน (174) กับอนุภาค *los* ใน (167), (169) จะเห็นว่า *los* ปรากฏระหว่างอนุภาค *le* (166) กับ (167) และอนุภาค *le* (168) กับ (169) แต่ *le* ปรากฏเป็นส่วนหนึ่งในอนุภาค *le* แสดงผลของเหตุการณ์ แต่ *los* เป็นสิ่งที่คลาร์ก (Clark, 1992) เรียกว่ารูปเชื่อมความที่แสดงแก่นความ (topicalizing conjunction) อนุภาค *los* เป็นรูปเชื่อมความที่ทำให้อนุภาคที่มาข้างหน้าเป็นแก่นความพร้อมกับบอกว่าอนุภาคที่ตามมาเป็นเนื้อหาที่ขัดแย้งกับแก่นความ

จาก (172) เราจะเห็นว่า *es* เป็นอีกอนุภาคหนึ่งที่ปรากฏท้ายประโยคแต่ *es* ไม่ได้ทำหน้าที่เน้นย้ำ ไลแมน (Lyman, 1974) ระบุว่า *es* เป็นอนุภาคลงท้ายที่เน้นย้ำการบ่นและการปฏิเสธ และเป็นอนุภาคเชื่อมความที่ปรากฏระหว่างอนุภาค บอกเหตุการณ์ที่ตามมา มีความหมายว่า ‘แล้ว’ ผู้วิจัยเห็นว่า *es* เป็นอนุภาคเชื่อมความเพื่อบอกเหตุการณ์ที่ตามมาเหมือน *tes* ดังนั้นท้ายอนุภาคในปริจเฉทเรื่องนี้ จึงมักมี *tes* และ *es* ลงท้าย เนื่องจากผู้พูดใช้ทั้งสองอนุภาคเพื่อบอกผู้ฟังว่าเรื่องที่เล่ายังไม่จบและเรื่องที่เล่าเป็นเรื่องเดียวกันที่จะมีเหตุการณ์อื่นๆตามมา

(175) nws nuav kuv mus ntshu nkauj kaab yeeb tsaig nyaj lus them puab tes
 ตอนนี 1-อ ไป หา ชน. ยืม เงิน มา ใ้ 3-พ ออก.
 ‘ตอนนี้ฉันไปหาอินแก๊งยืมเงินมาใช้พวกเขา’

(176) nws nuav faaj tim le rov qaab lus ntshu nkauj kaab yeeb
 ตอนนี ชน. ออก. กลับ มา กับ ชน.
 tsaig nyaj coj lus them es
 ยืม เงิน เอา มา ใ้ ออก.
 ‘ตอนนี้ฟางดีจึงกลับมากับอินแก๊งยืมเงินมาใช้พวกเขา’

อนุภาค (175) มีสถานะเป็นหนึ่งในประโยค มีกริยาเรียง อนุภาค (176) มีสถานะเป็นประโยคความซ้อน (176) เป็นผลของ (175) อนุภาค *le* แสดงว่า ฟางดีได้กลับมาเนื่องจากลิซังซัง ไปยืมเงินอินแก๊งยืมมาให้พวกที่จับฟางดี

5.1.2 *le* กับ การแสดงลำดับเวลา

นอกจากอนุภาค *le* จะใช้เชื่อมความเพื่อแสดงความเป็นเหตุเป็นผลของเหตุการณ์แล้ว *le* ยังสามารถแสดงลำดับเวลาของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องเดียวกัน *le* แสดงว่าเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นก่อนอีกเหตุการณ์หนึ่ง ดูตัวอย่าง (177)-(187)

(177) *chiv thawj kws yov moos ua lub nraa nuav mas*
เริ่ม แรก ออก. จะ ไป ทำ ลม. สุสาน นี้ ออก.
'ตอนที่เริ่มจะทำสุสานนี้'

(178) *yov muab tus qab ua ib plhuas noj*
จะ เอา ลม. ไก่ ทำ หนึ่ง ลม. กิน
'จะเอาไก่หนึ่งตัวมากิน'

(179) *muab tus laug hu moog xyaab phes noj*
เอา ลม. แก่ เรียก ไป บน บน กิน
'เรียกให้ผู้อาวุโสไปนั่งกินข้างบน'

(180) *tus laug moog nyob noj phes lawm mas*
ลม. แก่ ไป นั่ง กิน บน กล.สบ. ออก.
'(เมื่อ)ผู้อาวุโสได้ไปนั่งกินข้างบนแล้ว'

(181) *le moos muab lub nraa luaj luaj taag*
ออก. ไป เอา ลม. สุสาน ถาง ถาง หมด
'แล้วไปแผ้วถางสุสาน'

(182) *le muab khu tau muab tsub tau tsua mas*
ออก. เอา ซ่อม ได้ เอา ถม ได้ ให้ ออก.
'แล้วซ่อมแซมถมสุสาน'

- (183) le muab tus npua moog tua tsua mas
 อก. เอา ลณ. หมู ไป ช่า ให้ อก.
 ‘แล้วเอาหมูหนึ่งตัวไปฆ่า’
- (184) le paab cuam moog muab vuv tsev lub nraa nuav tsua mas
 อก. ช่วยเหลือ ไป เอา มุง บ้าน ลณ. สุสาน นี้ ให้ อก.
 ‘แล้วไปช่วยกันมุงหลังคาให้สุสาน’
- (185) ua tau xav mas
 ทำ ได้ สุก อก.
 ‘(หมู)สุก’
- (186) muab tus npua coj lus tsua cov nqaj coj lus tsua mas
 เอา ลณ. หมู เอา มา ให้ ลณ. เนื้อ เอา มา ให้ อก.
 ‘เอาหมูมาไหว้ เอาเนื้อมาไหว้’
- (187) le hlawv xyaab hlawv ntawv tsua
 อก. เผา ฐูป เผา กระดาย ให้
 ‘แล้วเผาฐูปเผากระดายให้’

ข้อความที่ตัดตอนมานี้เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับพิธีไหว้สุสานบรรพบุรุษ เล่าโดยผู้บอกภาษาที่เป็นชายอายุ ประมาณ 70 ปี เรื่องเล่าของชายชราผู้นี้แสดงให้เห็นพิธีกรรมแบบหนึ่ง ซึ่งจะต้องดำเนินไปตามลำดับขั้นตอน อนุภาค le ที่ปรากฏในตัวอย่างข้างต้นนี้ไม่ใช่รูปแสดงวิจรรย์อย่างแน่นอน โดยปกติหาก le เป็นรูปแสดงที่เพิ่มน้ำหนักของถ้อยคำ จะปรากฏหน้าอนุภาค mas เสมอ แต่ในที่นี้ mas ทำให้อนุพาคย์ที่นำหน้าเป็นแก่นความ ผู้วิจัยจึงใช้ mas เป็นเกณฑ์ในการตัดแบ่งข้อมูลออกเป็นอนุพาคย์ ผลจากการตัดแบ่งข้อมูลเช่นนี้ทำให้ผู้วิจัยได้อนุพาคย์ที่มี le นำหน้าในอนุพาคย์ที่มีการละประธาน ดังตัวอย่าง (180)-(184) และยังแสดงให้เห็นว่า le ที่เป็นรูปเชื่อมความจะตามหลัง mas ที่เป็นรูปแสดงแก่นความทันที เมื่อปรากฏในอนุพาคย์ที่มีการละประธานเช่นนี้

จากตัวอย่างจะเห็นว่า *le* เชื่อมอนุพากย์เข้าด้วยกันเพื่อบอกลำดับของเหตุการณ์ อนุภาค *le* แสดงว่าเหตุการณ์หนึ่งต้องเกิดขึ้นก่อนแล้วจึงมีเหตุการณ์อื่นตามมา *le* ใน (181) แสดงว่าเหตุการณ์ที่ต้องฆ่าไก่ทำอาหารและให้คนแสร้งประทานเกิดขึ้นก่อน การแผ้วถางทำควม สะอาดสุสานตามมาทีหลัง *le* ใน (182) เชื่อม (181) กับ (182) เข้าด้วยกัน คือ ทำความสะอาดสุสาน และ ซ่อมแซมถมดินสุสาน โดยเหตุการณ์แรกเกิดก่อนแล้วเหตุการณ์หลังจึงตามมา *le* ใน (183) เชื่อมเหตุการณ์ถมดินและเหตุการณ์ฆ่าหมูเข้าด้วยกัน การถมดินซ่อมแซมสุสานต้องเกิดก่อนและการฆ่าหมูปรากฏตามมาทีหลัง ใน (184) *le* แสดงว่าหลังจากฆ่าหมูแล้วก็ไปทำหลังคาให้สุสาน และเมื่อเนื้อหมูสุกแล้วจึงนำไปไหว้ *le* ใน (187) เชื่อมเหตุการณ์ทำหลังคาให้สุสานเสร็จและเนื้อหมูสุกแล้วนำไปไหว้และเหตุการณ์เผาธูปเผากระดาษ โดยเหตุการณ์แรกเกิดขึ้นก่อนและเหตุการณ์หลังจึงตามมา

อนุภาค *mas* ที่ลงท้าย (177),(180), (182)-(186) ทำให้อนุพากย์ที่นำหน้าเป็นแก่น ความ เมื่อพิจารณา (180)-(184) เรียงต่อกันจะเห็นว่า อนุภาค *le* ปรากฏตามหลังอนุภาค *mas* ที่แสดงแก่นความ ดังนั้น *le* จึงไม่ใช่รูปแสดงแก่นความแต่เป็นรูปเชื่อมความที่บอกลำดับของเหตุการณ์อย่างเห็นได้ชัด และเหตุที่ *mas le* ไม่นับเป็นหนึ่งอนุภาคเหมือน *ca le* หรืออนุภาคอื่นๆ ที่ปรากฏร่วมกับ *le* เนื่องจากมีการหยุดเว้นระยะปรากฏระหว่าง *mas le* และ *mas* เป็นอนุภาคที่มีหน้าที่เป็นเอกเทศแยกจาก *le* อย่างเห็นได้ชัด ฟูลเลอร์ (Fuller, 1988) ให้ข้อสังเกตเรื่องการใช้ อนุภาคแสดงแก่นความในภาษานี้ว่าโดยปกติอนุภาคแสดงแก่นความสามารถสะได้ แต่ฟูลเลอร์พบว่าผู้พูดภาษาม้งใช้อนุภาคแสดงแก่นความบ่อยมากในภาษาพูด ซึ่งเห็นได้ชัดเจนจากตัวอย่างที่ผู้วิจัยนำเสนอนี้ ภาษาม้งจึงเป็นภาษาหนึ่งที่มีการใช้รูปแสดงแก่นความมากขนาดกำกับเกือบทุกประโยค

ปริจเจทอันยาวเหยียดที่ผู้วิจัยนำเสนอนี้ ผู้พูดจะใช้อนุภาค *le* เพื่อเชื่อมความให้ต่อเนื่องกันโดยบอกลำดับของเหตุการณ์ ในอนุพากย์ที่มี *le* ปรากฏแสดงว่าข้อความนั้นอ้างถึงเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นภายหลังเหตุการณ์ที่แสดงโดยอนุพากย์ที่นำมาข้างหน้า

(188) *nam lug txhum ib chim*

แม่ มา ถึง หนึ่ง พัก.

‘แม่มาถึงสักพัก’

- (189) nam nkeeg ua mov noj le
 แม่ จี้เกียจ ทำ ข้าว กิน อภ.
 ‘แม่จี้เกียจทำข้าวกิน’
- (190) txhum ib chim
 ถึง หนึ่ง พัก
 ‘ถึงสักพัก’
- (191) nam le chawv lug ua mov noj
 แม่ อภ. จุดไฟ มา ทำ ข้าว กิน
 ‘แม่จึงจุดไฟทำข้าวกิน’ (มพ.กท.)

ตัวอย่าง (188)-(191) ตัดตอนมาจากการสนทนาระหว่างผู้วิจัย ภุขงค์และเกียะ นางเกียะเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่าเมื่อกลับจากทำงานมาที่บ้านทั้งเหนื่อยและหิว แต่จี้เกียจทำกับข้าวเพราะเหนื่อย แต่สักพักก็ต้องมาทำกับข้าวเพราะถ้าไม่ทำเองก็ไม่มีใครทำให้ le ใน (191) ไม่ได้แสดงผลของ (188)-(190) เนื่องจากใน (189) ผู้พูดกล่าวว่า จี้เกียจทำข้าวกิน แต่ใน (191) ผู้พูดกล่าวว่า กลับมาทำข้าวกินเราจะเห็นว่าความหมายของทั้งสองอนุภาคย์ไม่เป็นเหตุเป็นผลกัน ดังนั้น le จึงแสดงลำดับเหตุการณ์ของเรื่องและผู้พูดเล่าว่าเหตุการณ์ที่แม่มาที่บ้านเกิดก่อน และเหตุการณ์ที่แม่จุดไฟทำข้าวกินเกิดขึ้นตามมา

อนุภาค le ที่ลงท้าย (189) ไม่ได้เชื่อมความแต่เป็นอนุภาคที่เน้นย้ำเจตนาของผู้พูดว่าจี้เกียจทำข้าวกินจริงๆ จะเห็นได้ว่าการเล่าเรื่องผู้พูดใช้อนุภาค le เพื่อเน้นย้ำเจตนาของตนและเพื่อเชื่อมความทำให้เหตุการณ์ของเรื่องที่เล่าเกี่ยวเนื่องกัน ด้วยเหตุนี้ le จึงเป็นอนุภาคที่มีบทบาทสำคัญในปริจเฉท อนุภาค le ไม่ได้เพียงแต่เชื่อมอนุภาคย์ให้เป็นประโยคซึ่งเป็นหน้าที่ในระดับไวยากรณ์เท่านั้น แต่ยังเชื่อมความในระดับปริจเฉท ดังจะเห็นว่า หลายครั้งที่ le ไม่ได้เชื่อมอนุภาคย์ที่เรียงติดต่อกัน แต่เชื่อมอนุภาคย์ที่อยู่ห่างกันหลายอนุภาคย์ เช่น (165)-(174) และเชื่อมอนุภาคย์มากกว่า 2 อนุภาคย์ขึ้นไป เช่น (177)-(187) หรือ (188)-(191) เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ ขอบเขตการเชื่อมความของอนุภาค le จึงเป็นขอบเขตในระดับเหนือประโยค

5.1.3 รูปอื่นๆของ le

นอกจาก le จะปรากฏเพียงลำพังเพื่อเชื่อมความแสดงความเป็นเหตุเป็นผลและแสดงลำดับเวลาของเหตุการณ์แล้ว le ยังสามารถปรากฏร่วมกับรูปภาษาอื่นๆเพื่อเชื่อมความเชื่อมความเหล่านี้ ได้แก่ xa le, ha le, has le, ham le และ ca le ซึ่งทำหน้าที่เป็นอย่างเดียวกับอนุภาค le ที่ปรากฏเพียงลำพัง ดูตัวอย่างต่อไปนี้

(192) kuv tshua ntaug tshua tus xwj maj

1-อ ทำนาย ตรวจ ลม. รักษา ออก.

‘ฉัน(หนุ่มกำพร้าว) ทำนายอาการรักษาให้’

(193) tej kws tshev los tshev

ลม. ที่ คำ ออก. คำ

‘พวกที่คำก็คำ’

(194) tej kws thov los thov tes

ลม. ที่ ขอ ออก. ขอ ออก

‘พวกที่ขอก็ขอ’

(195) ntshaug nruag has le tshua xwj phig khag teg

กำพร้าว ออก. ตรวจรักษา ทันที ออก.

‘หนุ่มกำพร้าวจึงตรวจรักษา(ฟางติ)ทันที’

ข้อความข้างต้นต่อจากตอนที่ฟางติกลับมายังโลกมนุษย์แล้วแต่ยังไม่ฟื้นหนุ่มกำพร้าวจึงอาสารักษาอาการให้ฟางติ พวกญาติพี่น้องของฟางติที่ไม่เห็นด้วยก็คิดว่าหนุ่มกำพร้าวส่วนพวกที่เห็นด้วยก็ขอร้องให้หนุ่มกำพร้าวรักษา ดังนั้นหนุ่มกำพร้าวจึงรีบรักษาฟางติทันที has le ใน (195) เชื่อม (195) ให้เกี่ยวเนื่องกับ (192)-(194) โดยแสดงว่าหนุ่มกำพร้าวรักษาฟางติเป็นผลเนื่องมาจากมีผู้ขอให้รักษา เราจะเห็นว่า has le ก็มีตำแหน่งและหน้าที่เหมือนกับ le ที่ปรากฏเพียงลำพัง ใน (193)-(194) หากดูเผินๆเราอาจเห็นว่า los ปรากฏหน้ากริยาหลักในอนุภาคเช่นเดียวกับ le แต่

สังเกต los ใน (193)-(194) จะเห็นได้ชัดว่า los ใน (193)-(194) เชื่อมความคล้อยตามและทำให้อนุพากย์ที่นำหน้าเป็นแก่นความ

(196) muaj tej mivnyua hov es
มี ลณ. ลูก นั้น อภ.
'มีพวกลูก'

(197) nam ha le nyob ntsug tej miv nyua
แม่ อภ. อยู่ กับ ลณ. ลูก
'แม่จึงอยู่กับลูก' (มพ.กท.)

ตัวอย่าง (196)-(197) เป็นบทสนทนาที่ได้จากการสนทนาระหว่างนางเกียะ แม่ของ กุซงคักกับกุซงคักที่เป็นผู้บอกภาษาที่กรุงเทพฯ นางเกียะเล่าถึงความลำบากในชีวิตและเสริมว่าสิ่งเดียวที่ทำให้มีชีวิตอยู่ได้คือพวกลูกๆ ถ้าลูกยังอยู่เขาก็จะอยู่กับลูก ha le ใน (197) เชื่อม (196) กับ (197) เข้าด้วยกัน โดยแสดงว่าเนื่องจากมีพวกลูกอยู่ด้วยแม่จึงอยู่กับลูก

เราจะเห็นว่าในการเล่าเรื่องในการสนทนา ผู้พูดใช้ le และรูปอื่นๆของ le เพื่อเชื่อมความเหมือนกับที่ใช้ในภาษาเขียน ดังตัวอย่าง (198)-(203)

(198) puab pum ib tug nyuj qus
3-พ เห็น หนึ่ง ลณ. วัว ป่า
'พวกเขาเห็นวัวป่าตัวหนึ่ง'

(199) nyuj nyob huv haav nqeeb faab faab le
วัว อยู่ ใน ทุ่ง หญ้าคา รก รก อภ.
'วัวอยู่ในทุ่งหญ้าคารกๆ'

(200) ob peb leeg ca le tua tug nyuj...
สอง สาม คน อภ. ยิง,ฆ่า ลณ. วัว
'สองสามคนจึงยิงวัว' (มข.)

ข้อความข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งของเรื่อง การล่าสัตว์ เนื้อเรื่องมีใจความว่ามีพวกหนุ่มๆ กลุ่มหนึ่งนั่งกินเหล้าและร้องเพลงเฮฮาเนื่องจากว่าพวกเขาเนื้อวัวป่าที่ยังได้ไปขายได้ราคาดี พวกเขาได้เงินมากจึงทำให้พวกเขาฉลองกันอย่างสนุกสนาน (198)-(200) กล่าวถึงเหตุการณ์ขณะที่พวกหนุ่มๆล่าสัตว์ เมื่อพวกเขาเห็นวัวอยู่ในทุ่งหญ้าพวกเขาจึงยิงวัว ใน (200) ca le เชื่อมประโยคทั้งสองเข้าด้วยกันโดยแสดงผลของเหตุการณ์ (198)-(199) เป็นเหตุของ (200)

(201) cov nqaj hov muaj muaj nqes le mas

ถณ. เนื้อ นั้น มี มี ราคา อก. อก.
'เนื้อพวกนั้นมีราคาแพง'

(202) puab tau nyaj ntau mas

3-พ ได้ เงิน มาก อก.
'พวกเขาได้เงินมาก'

(203) mo nuav puab ham le ua nqaaj ua nqug le hov nawj

คิน นี้ 3-พ อก. ทำ เฮ ทำ ฮา อก. นั้น อก.
'คินนี้พวกเขาจึงเฮฮาอย่างนั้น' (มข.)

(201)-(203) เป็นเหตุการณ์ที่ต่อจาก (198)-(200) ว่าหลังจากที่พวกเขายิงวัวได้ก็นำเนื้อวัวป่าที่ยังได้ไปขายได้ราคาดี พวกเขาได้เงินมากจึงทำให้พวกเขาฉลองกันอย่างสนุกสนาน (201)-(203) เป็นประโยคที่ถูกเชื่อมเข้าด้วยกันให้เป็นหนึ่งประโยค โดย ham le ใน (203) เชื่อมอนุพากย์ 3 อนุพากย์ให้เกี่ยวเนื่องกันแบบเป็นเหตุเป็นผล คือ 'เนื้อที่มีราคาแพง' 'เขาได้เงินมาก' และ 'เขาเฮฮา' จะเห็นว่า ham le นำหน้ากริยาหลัก

อนุภาค le เมื่อปรากฏหน้าคำบ่งชี้ hov 'นั้น' เป็นสิ่งที่ไลแมน (Lyman, 1974) ระบุว่า เป็นคำเชื่อม (connective particle) 'อย่าง, เช่น' ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงแล้วในบทที่ 3 ดังนั้น le hov จึงหมายความว่า 'อย่างนั้น, เช่นนั้น'

อนุภาค le ใน (201) เป็นอนุภาคลงท้ายที่เน้นว่ามีราคาแพงและปรากฏหน้าอนุภาค mas ที่ทำให้ประโยคนี้เป็นแก่นความเช่นเดียวกับ mas ใน (202) จะเห็นได้ว่าอนุภาคแสดงแก่นความเช่น mas ที่ปรากฏท้ายอนุพากย์เป็นสิ่งบอกรอบเขตของอนุพากย์ได้เช่นเดียวกับอนุภาคลงท้าย nawj ใน (203) nawj เป็นอนุภาคลงท้ายที่แสดงว่าสิ่งที่พูดได้จบลงแล้ว

อย่างไรก็ตาม เมื่อดูเผินๆเราอาจเห็นว่า (201) ไม่ใช่เหตุของ (203) เนื่องจากเพียงแค่ประโยค (202) ก็เป็นเหตุของ (203) ได้แต่เมื่อพิจารณา (201)-(203) ให้เป็นหนึ่งประโยคที่ประกอบด้วย 3 อนุพากย์ จะเห็นว่ามีอนุพากย์แก่นความสองอนุพากย์ คือ (201)-(202) อนุพากย์ (203) เป็นผลของอนุพากย์แก่นความทั้งสองที่นำมาข้างหน้า กล่าวคือ อนุพากย์ (201) มีรูปแสดงแก่นความ *mas* ลงท้ายซึ่งบ่งชี้ว่าจะต้องมีอนุพากย์ที่เป็นเนื้อหาตามมา อนุพากย์ (202) ที่ตามมาเป็นเนื้อหาของ (201) แต่รูปแสดงแก่นความ *mas* ที่ลงท้าย (202) ทำให้ (202) เป็นแก่นความอีก ดังนั้น (203) จึงเป็นเนื้อหาที่แสดงการจบประโยคที่เห็นได้ชัดยิ่งขึ้นเมื่อลงท้ายด้วย *nawj* ด้วยเหตุนี้อนุพากย์ (201) จึงเป็นส่วนหนึ่งของประโยคและเป็นเหตุของ (203) รูปแสดงแก่นความ *mas* จึงเป็นสิ่งบ่งชี้ว่าจะต้องมีข้อความที่เป็นเนื้อหาตามมาจึงจะจบประโยค

นอกจากนี้อนุภาค *le* มีรูปอื่นๆที่ทำหน้าที่เชื่อมความเพื่อแสดงลำดับของเหตุการณ์ได้เช่นเดียวกับอนุภาค *le* ที่ปรากฏตามลำพัง ได้แก่ *xa le, ca le* ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(204) *faaj tim quaj quaj tes*

ชฉ. ร้องไห้ ร้องไห้ ออก.

‘ฟางต้อร้องไห้มาก’

(205) *li seeb seeb has tas faaj tim txhob quaj quaj nav*

ชฉ. บอก ออก. ชฉ. อย่า ร้องไห้ ร้องไห้ ออก.

‘ลีเซ้งเซ้งบอกว่าฟางต้ออย่าร้องไห้’

(206) *quaj quaj tes*

ร้องไห้ ร้องไห้ ออก.

‘ร้องไห้’

(207) *kiv nplua lawm es*

ทาง ดิ้น กล.สบ. ออก

‘ทางดิ้นแล้ว’

(208) koj moos tsis laib

2-อ ไป ป. ได้

‘เจ้าไปไม่ได้’

(209) koj txhob quaj quaj nua tes

2-อ อ่า ร้องให้ ร้องไห้ อก. อก.

‘เจ้าอ่าร้องไห้และแล้ว’

(210) faaj tim xa le tsi quaj tes

ชฉ. อก. ป. ร้องไห้ อก.

‘ฟางตีกี่เลยไม่ร้องไห้’

(210) เป็นผลของเหตุการณ์ใน (204)-(209) ในกรณีนี้ เราจะเห็นว่า xa le ทำหน้าที่เชื่อมความเพื่อแสดงลำดับเวลาของเหตุการณ์ได้เหมือนกับอนุภาค le ที่ปรากฏตามลำพัง อนุภาค xa le ปรากฏหลังนามวลีที่เป็นประธานและหน้ากริยาหลักเช่นเดียวกับ le อนุภาค xa le เชื่อม (210) กับ (214)-(216) เข้าด้วยกัน ส่วน (204) เป็นเหตุของเหตุการณ์ที่เริ่มตั้งแต่ (205)-(209)

เราจะเห็นว่าตัวอย่างที่ยกมานี้ประกอบไปด้วยเหตุการณ์ 3 เหตุการณ์ที่แสดงโดย 7 อนุภาค ได้แก่ เหตุการณ์ที่ฟางตีก่อนร้องไห้ เหตุการณ์ที่ลีเซ็งเซ็งห้ามฟางตีก่อนร้องไห้ และเหตุการณ์ที่ฟางตียุติร้องไห้ ตามลำดับ เหตุการณ์แรกเป็นสาเหตุของเหตุการณ์ที่สอง ส่วนเหตุการณ์ที่สามเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลังเหตุการณ์ที่สอง

เราจะเห็นว่า (204) นับเป็นหนึ่งเหตุการณ์ (205)-(209) นับเป็นหนึ่งเหตุการณ์ เช่นเดียวกับ (210) ที่มีอนุภาค xa le ปรากฏก็นับเป็นหนึ่งเหตุการณ์ ในหนึ่งเหตุการณ์อาจแสดงด้วยอนุภาคเพียงอนุภาคเดียว แต่บางเหตุการณ์ประกอบไปด้วยหลายอนุภาคมารวมกัน ผู้วิจัยนำ (204) มาแสดงเพื่อให้ตัวอย่างนี้มีใจความสมบูรณ์ขึ้น สังเกตว่าตัวอย่างนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับตัวอย่าง (165)-(174) ที่มีเหตุการณ์ 4 เหตุการณ์ที่แสดงโดยอนุภาค 10 อนุภาค อนุภาค nav ที่ลงท้าย (205) เป็นอนุภาคลงท้ายแสดงการขอร้อง ใน (206)-(207) tes และ es ปรากฏระหว่างอนุภาค เชื่อมความบอกเหตุการณ์ที่ตามมาว่า ร้องไห้แล้วทางล้น และ ทางล้นแล้วเจ้าไปไม่ได้ สำหรับ nua tes เป็นอนุภาคที่ปรากฏร่วมกันเมื่อใช้เชื่อมความเพื่อบอกเหตุการณ์ที่ตามมา มีความหมาย ‘และแล้ว’ (Lyman, 1974)

(211) koj saib tes

2-อ คุณ อภ.

‘เจ้าคุณ’

(212) koj nkhaag kuv qhov tsus

2-อ คลาน 1-อ รักแร้

‘เจ้าคลานเข้ามาที่รักแร้ของฉัน’

(213) koj saib koj nplai teb hov nua tes

2-อ คุณ 2-อ โลก นั้น อภ. อภ.

‘เจ้าคุณโลกของเจ้านั้น และแล้ว’

(214) nws nuav faaj tim xa le lus raa hlo qhovmuas saib tes

ตอนนี้ ชน. อภ. มา เปิด ที่ ตา คุณ อภ.

‘ตอนนี้ฟ้างติจึงมามองลอครักแร้ของลีเซ็งเซ็ง’

ข้อความข้างต้นกล่าวถึงตอนที่หลังจากที่ฟ้างติได้มาพบกับลีเซ็งเซ็งบนทางที่จะไปสวรรค์แล้ว ลีเซ็งเซ็งถามฟ้างติว่าอยากเห็น โลกมนุษย์ที่จากมาหรือไม่ เมื่อฟ้างติตอบว่าอยากเห็น ลีเซ็งเซ็งจึงบอกวิธีที่จะมองเห็น โลกมนุษย์ได้แก่ฟ้างติ ดังนั้นฟ้างติจึงก้มลงมองลอครักแร้ของลีเซ็งเซ็ง xa le ที่ปรากฏใน(214) เชื่อม (211)-(214) เข้าด้วยกัน โดยแสดงลำดับของสองเหตุการณ์คือ เหตุการณ์ที่ฟ้างติอยากเห็น โลกมนุษย์เกิดก่อนแล้วเหตุการณ์ที่ฟ้างติเข้ามามองลอครักแร้ของลีเซ็งเซ็งเพื่อดู โลกมนุษย์จึงตามมา

(215) koj qe nkaug qhov muas tes

2-อ หลับ ตา อภ.

‘เจ้าหลับตา(แล้ว)’

(216) koj caws qa tsua huv ntsheg choo qhov ncauj tes

2-อ กระโดด ไป ใน ปลา ชน. ปาก อภ.

‘เจ้ากระโดดไปในปากปลาขง (แล้ว)’

- (217) koj ha moos chuas nam chuas txwv huas
 2-อ อก. ไป ถึง แม่ ถึง พ่อ อก.
 'เจ้าจึงไปถึงแม่ถึงพ่อ'
- (218) chuas quaspuj miv nyuas huas
 ถึง เมีย ลูก อก.
 'ถึงเมียถึงลูก'
- (219) yog koj ntshai tes
 ถ้ำ 2-อ กลัว อก.
 'ถ้ำเจ้ากลัว (แล้วสะกี้)'
- (220) koj yov moos tsw chuas le hov nua tes
 2-อ จะ ไป ไม่ ถึง อก. นั้น อก. อก.
 'เจ้าจะไปไม่ถึงอย่างนั้น และแล้ว'
- (221) faaj tim xa le caw qa tsua huv ntsheg choo qhovncauj tes
 ชน. อก. กระโดด ไป ใน ปลา ชน. ปาก อก.
 'ฟ้างติจึงกระโดดไปในปากปลาชง'
- (222) faaj tim xa le tuab txhawg taw fwm nam xaab es
 ชน. อก. ได้ ถีบ ตม. โลงศพ อก.
 'ฟ้างติจึงได้ถีบโลงศพ'

ข้อความข้างต้นกล่าวถึงตอนที่ฟ้างติและทีเซ้งเซ้งว่าความสำเร็จแล้ว ทีเซ้งเซ้งได้บอกวิธี กลับไปยังโลกมนุษย์ให้แก่ฟ้างติ โดยการกระโดดเข้าไปในปากของปลาชง หลังจากทีเซ้งเซ้ง อธิบายวิธีกลับโลกมนุษย์ให้ฟ้างติแล้วฟ้างติจึงกระโดดเข้าไปในปากของปลาชงหลังจากนั้นฟ้างติ จึงฟื้นขึ้นมาถีบโลงศพ ข้อความข้างต้นมีรูปเชื่อมความ xa le ปรากฏอยู่สองแห่ง ใน (221) xa le เชื่อม (221) กับ (215)-(220) เข้าด้วยกัน ด้วยการแสดงว่า (221) เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังจาก เหตุการณ์ที่นำมาข้างหน้า เช่นเดียวกับ (222) ที่ xa le เชื่อมอนุพากย์ (222) กับอนุพากย์ที่นำหน้า

โดยบอกลำดับของเหตุการณ์เช่นกัน (222) เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังจากฟางติกระโดดลงไป
ปากปลาชงแล้ว

(223) faaj tim tsi xeev le es

ชฉ. ป. ฟั้น อก. อก.

‘ฟางติไม่ฟั้น’

(224) ua le caag

อก. อะไร, ทำไม

‘ทำอย่างไร’

(225) los faaj tim tsi xeev le tes

อก. ชฉ. ป. ฟั้น อก. อก.

‘ฟางติก็ไม่ฟั้น’

(226) leej tws paab tsi tshwm le tes

คน ไหน ช่วย ป. ได้ อก. อก.

‘ใครก็ช่วยไม่ได้’

(227) kov kov tes

จับ จับ อก.

‘(ญาติพี่น้อง)จับจับ’

(228) hluas ntshaug nruag xa le tuaj tes

หนุ่ม โสด กำพร้าว อก. มา อก.

‘เจ้าหนุ่มกำพร้าวจึงมา’

ข้อความข้างต้นกล่าวถึงตอนที่หลังจากฟางติถีบโลงศพแล้ว ฟางติก็สลบไสลไม่ได้สติ
ไม่ฟื้นขึ้นมา คนที่อยู่ตรงนั้นทำอย่างไรฟางติก็ไม่ฟื้นไม่มีใครช่วยได้ ขณะที่ทุกคนกำลังช่วยฟางติ

อยู่เจ้าหนุ่มกำพร้าวาก็เข้ามาเพื่อมาช่วยฟ้างติ *xa le* ใน (228) แสดงลำดับของเหตุการณ์คือ เหตุการณ์ที่หนุ่มกำพร้าว้าเข้ามาเกิดขึ้นหลังจากเหตุการณ์ที่ทุกคนช่วยฟ้างติให้ฟื้นแต่ช่วยไม่ได้ อนุภาค *le* ใน (223)-(226) เป็นอนุภาคลงท้ายที่เน้นข้อความในประโยคบอกเล่า-ปฏิเสธของผู้พูด

(229) *tug nyuj nqov ib suab mas*
 ลณ. วัว ร้อง หนึ่ง เสียง ออก.
 ‘วัวร้องครั้งเดียว’

(230) *ca le qaug ntagw*
 ออก. ล้ม ลง
 ‘ก็เลยล้มลง’ (มข.)

ตัวอย่าง (229)-(230) ตัดตอนมาจากเรื่อง การล่าสัตว์ กล่าวถึงตอนที่พวกหนุ่มๆเห็นวัวอยู่ในทุ่งหญ้าพวกเขาจึงยิงวัว เมื่อยิงวัวแล้ววัวร้องครั้งเดียวแล้วล้มลง *ca le* ใน (230) เชื่อม (229) กับ (230) เข้าด้วยกันโดยแสดงว่าเหตุการณ์วัวร้องครั้งเดียวเกิดขึ้นก่อนแล้วตามด้วยเหตุการณ์วัวล้มลง เราจะเห็นว่ากรณีที่วัวร้องครั้งเดียวไม่ได้เป็นเหตุให้วัวล้มลง *ca le* ในที่นี้จึงไม่ได้แสดงความเป็นเหตุเป็นผลแต่แสดงลำดับเวลาของเหตุการณ์ภายในเรื่อง

(231) *puab xyiv xyiv faab le mas*
 3-พ ดีใจ ดีใจ มาก ออก. ออก.
 ‘พวกเขาดีใจดีใจมาก’

(232) *ca le hlais hlais cov nqaj*
 ออก. หั่น หั่น ลณ. เนื้อ
 ‘ก็เลยหั่นเนื้อ’ (มข.)

หลังจากวัวล้มลงพวกหนุ่มๆดีใจมาก พวกเขาก็เลยหั่นเนื้อ *ca le* ใน (232) เชื่อม (231) กับ (232) เข้าด้วยกัน โดยแสดงว่าเหตุการณ์ที่พวกเขาดีใจดีใจเกิดก่อนแล้วตามด้วยเหตุการณ์ที่พวกเขาหั่นเนื้อ ในตัวอย่างนี้จะเห็นว่า *ca le* ไม่ได้แสดงความเป็นเหตุเป็นผลเนื่องจากความดีใจดีใจไม่ใช่สาเหตุของการหั่นเนื้อ

5.2 การเปรียบเทียบ le กับ อนุภาคอื่นๆ

ในตอนนี้ผู้วิจัยจะอภิปรายประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับ le โดยพิจารณาร่วมกับอนุภาคอื่นๆที่อาจทำให้เกิดความสับสนกับอนุภาค le เช่น mas ที่เป็นรูปแสดงแก่นความแต่ปรากฏท้ายอนุพากย์บอกเวลา และอนุภาคที่มีหน้าที่และตำแหน่งที่ปรากฏคล้ายคลึงกับ le เช่น los ที่เป็นรูปเชื่อมความที่แสดงแก่นความ ที่ปรากฏระหว่างประธานและกริยาหลักเหมือน le แต่ los เชื่อมเหตุการณ์ต่างลักษณะกับ le คือ los เชื่อมความคล้อยตามและเชื่อมความขัดแย้ง

5.2.1 การเปรียบเทียบ le กับ รูปแสดงแก่นความ mas

ในบทที่ 3 ผู้วิจัยได้ชี้ให้เห็นแล้วว่า mas เป็นรูปแสดงแก่นความ ผู้วิจัยจึงจะไม่กล่าวซ้ำแต่จะยกตัวอย่างของ mas ที่ปรากฏท้ายอนุพากย์บอกเวลาซึ่งอาจทำให้เข้าใจสับสนกับ le ที่ใช้แสดงลำดับเวลา นอกจากนี้ผู้วิจัยจะชี้ให้เห็นว่า le ไม่ใช่รูปแสดงแก่นความเหมือน mas

- (233) thaum nws khiav suav rog mas tsis yog rog loj
 เวลา 3-อ หนี จีน สงคราม ออก. ป. เป็น สงคราม ใหญ่
 ‘เมื่อตอนที่เขาหนีสงครามจีน (สงครามจีน) ไม่ใช่สงครามใหญ่’ (Fuller, 1988)

ใน (233) พูลเลอร์กล่าวว่าอนุภาค mas ตามหลังอนุพากย์วิเศษณ์บอกเวลาและทำให้อนุพากย์นี้เป็นแก่นความ อนุพากย์ที่ตามหลัง mas จึงเป็นเนื้อหาของประโยค อนุพากย์บอกเวลา ‘เมื่อตอนที่เขาหนีสงครามจีน’ เป็นฉากของเหตุการณ์ ที่บอกเวลาที่เกิดเหตุการณ์ของเรื่องเล่าให้ผู้ฟังรับทราบ mas ที่ปรากฏท้ายอนุพากย์นี้ทำให้ฉากของเรื่องเป็นแก่นความ อนุพากย์ที่ตามมา ‘(สงครามจีนนี้) ไม่ใช่สงครามใหญ่’ เป็นเนื้อหาของเรื่องที่เล่า เราจะเห็นว่า mas ปรากฏระหว่างอนุพากย์เนื่องจากอนุพากย์ที่เป็นเนื้อหามีการละประธาน

ในขณะที่อนุภาค le ไม่ใช่รูปแสดงแก่นความถึงแม้จะปรากฏในตำแหน่งเดียวกับ mas ที่ตามหลังอนุพากย์หรือประโยคที่บอกเวลา เนื่องจาก le เป็นรูปเชื่อมความบอกลำดับเวลาของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในฉากนั้นๆ ที่อาจเป็นอนุพากย์หรือประโยคบอกเวลาที่ mas บอกว่าเป็นฉากของเรื่อง ดังนั้น เราจึงพบอนุภาค mas กับ le ปรากฏอยู่ในปริศนาเดียวกันได้ดังตัวอย่าง (234)-(236) ที่ผู้วิจัยยก มาให้เห็นอย่างชัดเจนอีกครั้งหนึ่ง

- (234)177 chiv thawj kws yov moos ua lub nraa nuav mas
 เริ่ม แรก ออก. จะ ไป ทำ ลม. สุสาน นี้ ออก.
 ‘ตอนที่จะทำสุสานนี้’
- (235)180 tus laug moog nyob noj phes lawm mas
 ลม. แก่ ไป นั่ง กิน บน กล.สบ. ออก.
 ‘(เมื่อ)ผู้อาวุโสได้ไปนั่งกินข้างบนแล้ว’
- (236)181 le moos muab lub nraa luaj luaj taag
 ออก. ไป เอา ลม. สุสาน ถาง ถาง หมด
 ‘แล้วไปแคว่ถางสุสาน’

mas ปรากฏท้ายอนุพากย์บอกเวลาใน (234) ซึ่งเป็นการเริ่มต้นเล่าเรื่องและเป็นการเปิดฉากของเรื่องจะเห็นว่าตัวอย่างนี้คล้ายกับ (233) ที่ mas เน้นแก่นความให้เป็นฉากของเรื่อง หลังจากนั้นจึงเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในฉากดังกล่าว เราจะเห็นว่า mas เน้นอนุพากย์บอกเวลา (235) ให้เป็นแก่นความและทำให้เราทราบว่าอนุพากย์ที่ตามมาเป็นเนื้อหา ส่วน le ใน (236) บอกว่าเนื้อหานี้เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลังจากเหตุการณ์ที่เป็นแก่นความ เราจะเห็นอย่างชัดเจนตั้งแต่ตัวอย่าง (177)-(186) ว่า le บอกลำดับเวลาของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในฉากเดียวกัน คือ การทำสุสานและ mas ที่ผู้พูดใช้เน้นอนุพากย์เกือบทุกอนุพากย์ในปริศนาดังกล่าวนี้ เน้นให้ผู้ฟังรับรู้ ว่าเหตุการณ์ที่เล่าเกิดขึ้นภายในฉากเดียวกันและเรื่องที่กำลังเล่าเป็นเรื่องเดียวกัน อย่างไรก็ตามดูแผนภูมิที่ 2 เพื่อพิจารณาความแตกต่างระหว่าง mas กับ le

แผนภูมิที่ 2 องค์ประกอบของปริิณเหตุเรื่องเล่า

เรื่องเล่า

เวลา & สถานที่

1	2	3
4	5	6
7	8	9

เรื่องเล่า	=	ฉาก และ เหตุการณ์
ฉากของเรื่องเล่า	=	เวลา และ สถานที่
เหตุการณ์ของเรื่องเล่า	=	1-9

กล่าวโดยสรุป :

mas เน้นฉากของเรื่องเล่าให้ เป็นแก่นความ

le บอกลำดับเวลาของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องเล่า

ดังนั้น เราจะเห็นว่าอนุภาค mas และ le แตกต่างกันดังนี้

1. mas เป็นอนุภาคที่ใช้แสดงแก่นความโดยทำให้นามวลี บุพบทวลี และอนุพากย์ เป็นแก่นความ ในขณะที่ le เป็นอนุภาคที่ใช้เชื่อมความ โดยเชื่อมอนุพากย์หลัก 2 อนุพากย์ขึ้นไปให้มีความสัมพันธ์แบบเป็นเหตุเป็นผลและเชื่อมความเพื่อบอกลำดับเวลาของเหตุการณ์ในเรื่องเล่า

2. mas ปรากฏหลังนามวลีที่เป็นประธานและเป็นกรรม บุพบทวลี และอนุพากย์ต่างๆ เช่น อนุพากย์บอกเวลา อนุพากย์บอกสถานที่ ในขณะที่ le ปรากฏเป็นส่วนหนึ่งในอนุพากย์ มีตำแหน่งอยู่ระหว่างประธานและกริยาเท่านั้น

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า mas เป็นรูปแสดงแก่นความ ส่วน le เป็นรูปเชื่อมความ

5.2.2 การเปรียบเทียบ le กับ รูปเชื่อมความที่แสดงแก่นความ los

ในบทที่ 3 ผู้วิจัยได้ชี้ให้เห็นว่า los เป็นอนุภาคในภาษาม้งที่เป็นรูปเชื่อมความที่เชื่อมความขัดแย้ง นอกจากนี้ไลแมน (Lyman, 1974) ยังชี้ให้เห็นว่า los ใช้เชื่อมความเพื่อแสดงความสัมพันธ์แบบให้เลือกและแบบเป็นเหตุเป็นผล การเชื่อมความแบบหลังนี้ ผู้วิจัยไม่พบในข้อมูลแต่พบว่า los เชื่อมความคล้ายตาม ดังตัวอย่าง (193)-(194) ที่ los ปรากฏในตำแหน่งระหว่างประธานและกริยา และ los เชื่อมความขัดแย้ง ดังตัวอย่าง (167)-(168) ที่ los ปรากฏหน้าอนุพากย์

ที่สำคัญคลาร์ก (Clark, 1992) เสนอว่า los เป็นรูปเชื่อมความที่แสดงแก่นความ โดยคลาร์กให้เหตุผลว่าเนื่องจากอนุภาคนี้เป็นสิ่งที่ไม่ได้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุพากย์ให้เห็นได้อย่างชัดเจน อนุภาค los ปรากฏหลังนามวลี บุพบทวลี และอนุพากย์ los ทำให้นามวลี บุพบทวลีและอนุพากย์เป็นแก่นความพร้อมกับเชื่อมแก่นความเข้ากับข้อความที่ตามมาที่เป็นเนื้อหา โดยที่บางครั้งเนื้อหาขัดแย้งกับแก่นความ นอกจากปรากฏหลังนามวลีหรือบุพบทวลีที่เป็นประธานแล้ว los ปรากฏระหว่างอนุพากย์ได้ ด้วยเหตุที่ los ปรากฏระหว่างนามวลีที่เป็นประธานและกริยากับที่ปรากฏระหว่างอนุพากย์ ที่เมื่อแบ่งประโยคออกเป็น 2 อนุพากย์ ทำให้ los ปรากฏหน้าอนุพากย์ อาจทำให้เกิดความสงสัยว่า le ที่ปรากฏในตำแหน่งเดียวกันและทำหน้าที่เชื่อมความเหมือน los เป็นรูปเชื่อมความที่แสดงแก่นความเหมือน los หรือไม่

กล่าวโดยสรุป le แตกต่างจาก los ดังนี้

1. los เชื่อมอนุพากย์หรือประโยคเข้าด้วยกันให้เป็นประโยค โดยที่บางครั้งเนื้อหาขัดแย้งกับแก่นความ บางครั้งเนื้อหาคล้ายตามกับแก่นความ แต่หลายครั้งที่เนื้อหากับแก่นความไม่มีความสัมพันธ์กัน ในขณะที่ le เชื่อมอนุพากย์หรือประโยคเข้าด้วยกันเหมือนกับ los แต่ le บอกความสัมพันธ์ระหว่างอนุพากย์หรือประโยคว่าเป็นเหตุเป็นผลและบอกว่าเหตุการณ์ที่แสดงโดยอนุพากย์หรือประโยคที่นำหน้า le ปรากฏก่อนเหตุการณ์ที่แสดงโดยอนุพากย์หรือประโยคที่มี le ทุกครั้ง

2. los ปรากฏหลังนามวลี บุพบทวลี และอนุพากย์ ด้วยเหตุที่ los ปรากฏหลังอนุพากย์ได้ เราจึงพบว่าบางครั้ง los ปรากฏระหว่างอนุพากย์ และบางครั้ง los ปรากฏเป็นส่วนหนึ่งในอนุพากย์ ในขณะที่ le ปรากฏระหว่างประธานและกริยาหลัก le จึงปรากฏเป็นส่วนหนึ่งในอนุพากย์หรือประโยคเสมอ ยกเว้นในกรณีที่มีการละประธาน le จึงจะปรากฏหน้าประโยค

ด้วยเหตุนี้ los จึงเป็นรูปเชื่อมความที่แสดงแก่นความ แต่ le เป็นรูปเชื่อมความที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างแก่นความและเนื้อหา

5.3 สรุป

ผู้วิจัยสรุปได้ว่าผลการวิจัยที่ได้นี้สนับสนุนสมมติฐาน อนุภาค *le* เป็นรูปเชื่อมความในภาษาม้งที่ใช้เชื่อมความเป็นเหตุเป็นผลของเหตุการณ์และเชื่อมความบอกลำดับเวลาของเหตุการณ์ หากเป็นการเชื่อมความเพื่อบอกความเป็นเหตุเป็นผล อนุภาค *le* มีความหมายว่า 'เพราะฉะนั้น, ดังนั้น, จึง, เลย' หากเชื่อมความเพื่อบอกลำดับเวลาของเหตุการณ์ มีความหมาย 'แล้ว, จึง, เลย' อนุภาค *le* ทำหน้าที่เชื่อมอนุภาคตั้งแต่สองอนุภาคขึ้นไป โดย *le* ปรากฏเป็นส่วนหนึ่งในอนุภาคท้ายประโยคมีตำแหน่งตามหลังประธานและนำหน้ากริยาหลัก

ผู้วิจัยเห็นว่า *le* ที่ทำหน้าที่เชื่อมความเป็นอีกหนึ่งคำศัพท์แยกออกจาก *le* ที่เป็นอนุภาคลงท้ายเช่นเดียวกับไลแมน (Lyman, 1974) ไลแมนกำหนดให้ อนุภาค *le* เป็นคำเชื่อมที่บอกผลของเหตุการณ์ (consequently) 'เพราะฉะนั้น, ดังนั้น, จึง, เลย' แต่ด้วยการวิเคราะห์ปริจเฉทผู้วิจัยพบหน้าที่ในการเชื่อมความของ *le* เพิ่มเติม นั่นคือ การบอกลำดับเวลาของเหตุการณ์ ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ไลแมนไม่ได้ระบุเอาไว้ในพจนานุกรม

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยพบความแตกต่างของ *le* ที่ใช้เชื่อมความระหว่างการแสดงความ เป็นเหตุเป็นผลและการบอกลำดับเวลาของเหตุการณ์ ผู้วิจัยพบว่า *le* เชื่อมความเป็นเหตุเป็นผลของเหตุการณ์ได้ด้วยความหมายที่ไลแมนกำหนดไว้ว่า 'เพราะฉะนั้น, ดังนั้น' *le* ไม่ได้เชื่อมความเป็นเหตุเป็นผล อันเนื่องมาจากบริบทของ *le* ที่เชื่อมเหตุการณ์ที่เรียงต่อเนื่องกันเป็นลำดับ การเชื่อมเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องเป็นลำดับอาจทำให้เราเข้าใจว่า *le* เชื่อมเหตุการณ์ที่เป็นผลของเหตุการณ์ข้างหน้าไปตามบริบทก็ได้ ผู้วิจัยเห็นว่าหาก *le* เชื่อมความเป็นเหตุเป็นผลด้วยเหตุนี้แล้ว *le* ก็น่าจะเชื่อมเหตุการณ์ลักษณะอื่นในบริบทที่ต่างกันออกไปได้ด้วย อาทิเช่น เชื่อมความขัดแย้งที่เหตุการณ์หลังขัดแย้งกับเหตุการณ์ที่มาข้างหน้า ฯลฯ แต่ผู้วิจัยพบ *le* กับการเชื่อมเฉพาะบริบทที่อนุภาคแสดงความเป็นเหตุเป็นผลและที่แสดงลำดับเวลาของเหตุการณ์เท่านั้น ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสรุปว่า *le* เชื่อมความ 2 แบบดังที่ได้กล่าวไปแล้ว

ผู้วิจัยเห็นว่า *le* เป็นอนุภาคหนึ่งจัดเป็นรูปเชื่อมความแท้ในภาษานี้ กล่าวคือ *le* ที่เป็นรูปเชื่อมความจะปรากฏอยู่ระหว่างนามวลีที่เป็นประธานและกริยาหลักในอนุภาคเท่านั้น เมื่อพิจารณาพจนานุกรมของไลแมน (Lyman, 1974) ผู้อ่านอาจจะสรุปว่า *le* ทำหน้าที่เหมือนอนุภาคเชื่อมความอื่นๆที่ผู้วิจัยได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 เช่น *txhas* (*txha*, *txhaj*, *has*), *kuj*, *tais* (*tes*, *tas*) ที่ ใช้เชื่อมความแสดงลำดับเวลาและความเป็นเหตุเป็นผลเหมือนกัน แต่เท่าที่ผู้วิจัยได้ศึกษา มาไม่พบอนุภาคเหล่านี้ในปริจเฉทภาษาม้งที่ได้จากการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเห็นว่าการเลือกใช้ออนุภาคขึ้นอยู่กับการเลือกใช้ของผู้พูดเป็นสำคัญ หรือเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของผู้พูดแต่ละคน ตัวอย่าง

เช่น ผู้บอกภาษา 2 คนของผู้วิจัยที่หมู่บ้านผาปู้จอม จังหวัดเชียงใหม่ใช้อนุภาคในการเล่าเรื่องแตกต่างกัน ผู้บอกภาษาคนหนึ่งใช้ mas ในการเล่าเรื่องมากกว่าอีกคนหนึ่ง ดังจะเห็นได้ที่ mas ปรากฏในปริศนารื่องการไหว้บรรพบุรุษ ส่วนผู้บอกภาษาอีกคนก็ใช้อนุภาค tes, es ที่อยู่ระหว่างอนุภาคหรือระหว่างประโยคมากจนน่าสังเกต แต่ไม่ค่อยใช้ mas ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างขสภนิทานเรื่องฟางดี

รูปอื่นๆของ le เกิดจากการประสมระหว่างอนุภาค le กับอนุภาคอื่นๆ ยังคงทำหน้าที่เชื่อมความ ได้แก่ xa le, ca le, ha le, has le และ ham le โดยปรากฏเป็นส่วนหนึ่งในอนุภาคหรือประโยค มีตำแหน่งตามหลังประธานและนำหน้ากริยาหลัก แต่จะปรากฏหน้าประโยคหรืออนุภาคหากมีการละประธาน รูปอื่นๆของ le แสดงความเป็นเหตุเป็นผลและแสดงลำดับเวลาของเหตุการณ์ในเรื่องเล่า อย่างไรก็ตาม สำหรับอนุภาค mas ที่ปรากฏร่วมกับ le เป็น mas le ไม่นับเป็นหนึ่งอนุภาคด้วยเหตุที่ mas เป็นอนุภาคที่มีหน้าที่เป็นเอกเทศ คือเป็นรูปแสดงแก่นความ และ ระหว่าง mas กับ le มีการหยุดเว้นระยะปรากฏอยู่ นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่าในภาษานี้ใช้ le และรูปอื่นๆของ le เพื่อเชื่อมความในภาษาพูดและภาษาเขียนเหมือนกัน

ในบทที่ 6 ผู้วิจัยสรุปผลที่ได้จากการวิจัยพร้อมกับอภิปรายประเด็นที่น่าสนใจที่เกิดจากการศึกษาอนุภาค le ในครั้งนี้ นอกจากนี้ยังเสนอแนะประเด็นที่น่าสนใจที่น่าจะมีการศึกษาต่อไป